

Росенко Таїна Ігорівна

студентка 1 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О.Ю.

РИЗИКИ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

Світова економіка, яка остаточно не відновилась після фінансової кризи 2008-2009 років, періодично перевіряється на міцність регіональними збройними конфліктами, загрозами терористичних атак і хвилями міграції. У 2020 році новою та неочікуваною загрозою для глобальної економіки стала пандемія вірусу. Можливо деяким із держав і вдасться опинитися поза «зоною ураження» економіки через спалах COVID-19, проте, в більшості країн, які охоплені епідемією, доведеться зіштовхнутися з фінансовими наслідками що обчислюватимуться мільярдами доларів США.

В даний час зважаючи на складність геополітичної та економічної кон'юнктури в світі і всередині окремих регіонів, фінансова політика багатьох держав передбачає істотні обсяги витрат. У зв'язку з цим на всіх рівнях бюджетної системи часто виникає ситуація, коли для забезпечення принципу збалансованості, що лежить в основі бюджетування, необхідне залучення додаткових фінансових ресурсів як з власних джерел, так і з використанням позикових.

Наша держава не є винятком. З початку становлення України, як незалежної держави до сучасного етапу економічного розвитку спостерігається постійна залежність від зовнішніх джерел фінансування. Це зумовлено дефіцитом державного бюджету, і як наслідок - боргового методу його покриття через залучення коштів на внутрішньому і зовнішньому фінансових ринках шляхом випуску державних цінних паперів.

На тлі зазначених факторів, основною метою України в управлінні державним боргом є урахування ризиків при залученні необхідного фінансування за найнижчої можливої вартості.

Ризики державного боргу – це відхилення фактичних значень показників від планових, що ускладнює виконання боргових зобов'язань державою та призводить до зростання бюджетних витрат внаслідок

збільшення сум погашення й обслуговування боргу [2, с. 6]. Збільшення ризиків боргового портфеля загрожує дефолтом, тобто відмовою держави від виконання власних зобов'язань, що передбачає закриття зовнішніх кредитних ринків, арешт закордонних активів, скорочення інвестицій, «заморожування» соціальних виплат, обвал економіки тощо. Тому середціль управління державним боргом є мінімізація наступних ризиків державного боргу: ризику рефінансування, кредитного ризику, ризику ліквідності тощо (див. рис. 1).

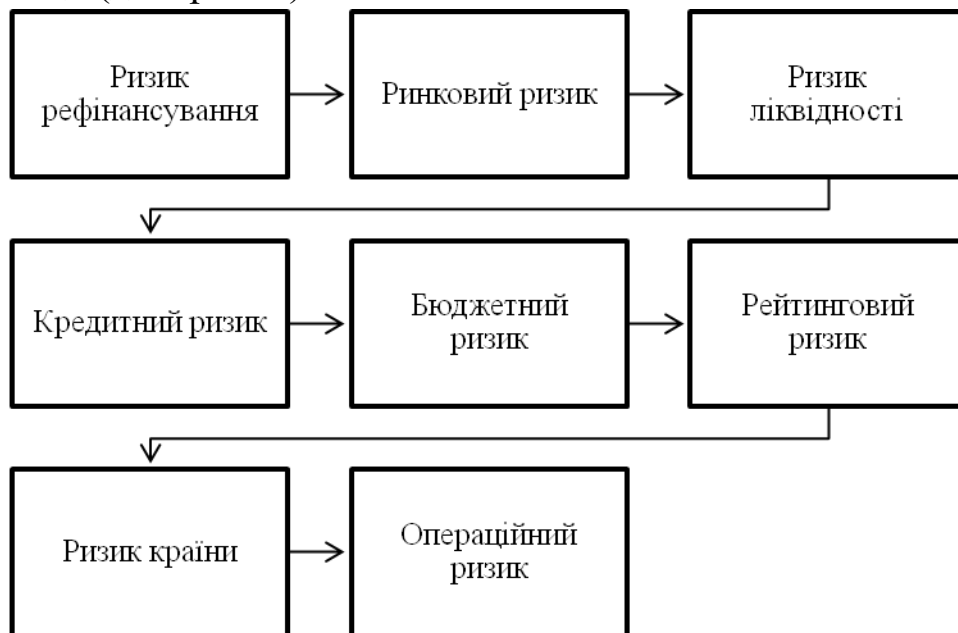

Рис. 1. Класифікація ризиків державного боргу за ознакою джерела ризику*

*Складено автором самостійно.

В Україні в період економічної кризи 2014-2016 рр., економіка потребувала великої кількості фінансових ресурсів. Основними причинами даної тенденції були капіталізація «Приватбанку», яка обійшлася в 155 млрд. грн., значний дефіцит бюджету у 2014 р. (72 млрд. грн.), девальвація гривні з 11,9 грн. за дол. США в 2014 р. до 25,5 грн. за дол. США в 2016 р., бюджетне фінансування НАК «Нафтогаз України», анексія Криму та окупація східних областей України, зростання витрат на оборону з 0,1% ВВП до 2,7% ВВП. Зазначені фактори призвели до зростання державного боргу України в 4 рази (з 584,1 млрд. грн. у 2013 р. до 2,14 трлн. грн. у 2017 р.).

Міністерство фінансів України прогнозує розмір державного боргу і гарантованого державою боргу станом на 31.12.2020 року в сумі 2463,3

млрд. грн. або 54,1% ВВП. Для порівняння: станом на 31.12.2018 року обсяг державного і гарантованого боргу становив 2168,5 млрд. грн. або 60,9% до ВВП.

Таким чином, законом про бюджет закладається тенденція подальшого зростання абсолютної суми державного та гарантованого боргу при скороченні його відносного розміру. Однак, зменшення відносної величини державного боргу в 2020 році не стане індикатором підвищення ступеню збалансованості державних фінансів чи проведення боргових операцій, а відобразатиме вплив макроекономічних тенденцій.

Так, нестабільність економічної та соціальної ситуації є «головними ворогами» дефіцитного фінансування. Натомість задля проведення ефективної політики запозичень та досягнення, в кінцевому результаті, економічного зростання, а не зростання державного боргу потрібна стабільна ситуація в державі з низьким рівнем ризиків. Особливу увагу варто звернути на реалізацію валютного ризику, що в результаті недостатньої кількості золотовалютних резервів у 2015 р. (лише 7,5 млрд. дол. США) став основною причиною обвалу гривні, дестабілізації банківської системи та подальшого зростання державного боргу.

Також є необхідним проведення оптимальної боргової політики, так МВФ рекомендує, державам учасникам не допускати перевищення державного боргу 60% ВВП.

Надмірне зростання державного боргу підвищує боргове навантаження, а різкий ріст витрат на обслуговування та погашення в умовах обмеженості фінансових можливостей бюджету, являється одним із ключових джерел ризиків бюджетної системи країни.

З метою гарантування виконання Україною наявних боргових зобов'язань необхідним є забезпечення надійного доступу до ринків капіталу в наступних роках та постійний контроль ризику рефінансування. Тому, з метою розподілу ризику рефінансування протягом наступних років за можливості має надаватися перевага випуску боргових інструментів з довшим строком обігу та амортизаційним графіком погашення.

Таким чином, з огляду на високий рівень боргового навантаження і несприятливу валютну структуру боргу, ризики боргової стійкості в Україні все ще оцінюються як доволі високі. Надмірний обсяг державного і гарантованого державою боргу наражає державні фінанси України на

вплив ризиків рефінансування боргу, ризиків зростання світових відсоткових ставок і девальвації національної валюти, які можуть викликати загострення боргових проблем при виникненні осередків дестабілізації на міжнародних фінансових ринках чи погіршенні внутрішньо-економічної ситуації в Україні.

Література:

1. Рогач Ф. Риски и оценки государственного долга Украины. *Економіст*. 2012. № 3. С. 74 – 76.

2. Лондар С. Л., Башко В. Й. Підходи до систематизації й контролю ризиків, пов'язаних із управлінням державним боргом в Україні. *Фінанси України*. 2012. № 6. С. 3 – 14.

3. Королюк Т. О. Структурні ризики державного боргу та політика запобігання дефолту в Україні. *Академічний огляд*. 2016. № 2. С. 30-36. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2016_2_5 (дата звернення: 20.03.2020).

4. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2019–2022 роки: Постанова КМУ від 05.06.2019 р. № 473. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras> (дата звернення: 20.03.2020).

Савіцька Світлана Миколаївна

студентка 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидорчук А.А.

ТАРИФНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) – це одна з найбільш складних галузей, результати діяльності якої значною мірою визначають соціально-економічні показники розвитку суспільства. Незважаючи на багатогалузеву структуру, житлово-комунальне господарство являє собою цілісну систему національного господарського комплексу, яка забезпечує належну комфортну життєдіяльність населення [1].